

Profily bezdomovství v České republice Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé

Tematická zpráva 2005

zpracovaná pro Evropskou observatoř bezdomovství

Ilja Hradecký

Praha, říjen 2005

Profily bezdomovství v České republice: Proč spí lidé venku a kdo jsou ti lidé

Tematická zpráva 2005

zpracovaná pro Evropskou observatoř bezdomovství

Ilja Hradecký

Praha, říjen 2005

Různými aspekty bezdomovství v evropských státech se zabývají tři pracovní skupiny Evropské observatoře bezdomovství, která je výzkumnou součástí Evropské federace národních sdružení pracujících s bezdomovci FEANTSA. Jedna z nich se zabývá profily bezdomovství. V roce 2005 se pokusila najít odpověď na dvě otázky: Proč lidé spí venku a kdo jsou ti lidé, kteří spí venku. Podklady byly získány přímo v terénu, na třech pracovištích sociálních služeb ve dvou městech, v Praze a v Havířově.

Autor chce tímto poděkovat kolegům Janu Františku Krupovi, vedoucímu azylového domu v Havířově, Pavlu Pěnkavovi, vedoucímu poradny pro bezdomovce v Praze a streetworkerům Pavle a Zbyňkovi Klingerovým za čas, ochotu a úsilí, které věnovali terénnímu výzkumu mezi lidmi, kteří spí venku. Bez jejich pomoci by tato zpráva mohla vzniknout.

Reprodukce je povolena pouze k nekomerčnímu využití s uvedením zdroje.

© Ilja Hradecký 2005

Obsah

Aktuální kontext bezdomovství	5
Metodologie	6
Výběr zdroje informací	6
Sběr informací	7
Dotazník	7
Přehled zjištěných údajů.....	8
Kdo jsou lidé spící venku	8
Proč spí venku	9
Diskuse výsledků.....	12
Dodatek	13
Proč někteří lidé nevyhledávají sociální služby	13
Kde lidé přespávají.....	13
Kdo jsou	13
Jak vnímají budoucnost.....	14
Závěr.....	15
Přehled související literatury	16

Úvod

Pracovní skupina 2 Evropské observatoře bezdomovství¹, která se zabývá profily bezdomovství, si položila na setkání v Bukurešti v březnu 2005 dvě otázky, na které hledá odpověď: Proč lidé spí venku a kdo jsou ti lidé, kteří spí venku. Je tedy vyžadována odpověď kvalitativní i kvantitativní. Tematická zpráva za rok 2005 se na ně pokouší odpovědět.²

¹ Evropská observatoř bezdomovství (European Observatory on Homelessness, EOH) je skupinou odborníků, z každého členského státu Evropské unie vždy jeden národní korespondent, kteří monitorují problematiku bezdomovství každý ve své zemi. Souhrnnou Evropskou zprávu o bezdomovství každoročně zveřejňuje FEANTSA (červená edice). Kromě toho každý národní korespondent je zapojen do jedné ze tří pracovních skupin, které pracují každá na jiném tématu (modrá edice). Tato zpráva je podkladem pro vytvoření evropské zprávy popisující profily bezdomovství z tohoto pohledu (v modré edici). Viz též: Meert, ed. (2003) *The changing profiles of homeless people: Macro social context and recent trends* a Meert, ed. (2004) *The changing profiles of homeless people: Homelessness in the Written Press: a Discourse Analysis*.

² Viz též: Meert, ed. (2003) *The changing profiles of homeless people: Macro social context and recent trends* a Meert, ed. (2004) *The changing profiles of homeless people: Homelessness in the Written Press: a Discourse Analysis*.

Aktuální kontext bezdomovství

Od roku 1990 se začaly spontánně utvářet první sociální služby pro bezdomovce, nejprve dobrovolnické, které se postupně přeměnily v profesionalizované NNO.³ Brzy také začala zřizovat své sociální služby, zejména azylové domy a noclehárny velká města, později i menší. Prvním podnětem se stala presidentská amnestie při nástupu Václava Havla na přelomu roku 1989 a 1990. Tehdy vyšlo z vězení v krátkém časovém intervalu patnáct tisíc osob, z nich stovky zůstaly bez domova. Tito lidé přežívali zejména kolem nádraží velkých měst.

V současné době existuje síť sociálních služeb pro bezdomovce, které poskytují NNO a města.⁴ Typologicky jsou to ubytovací služby (noclehárny, azylové domy pro muže, azylové domy pro ženy a matky s dětmi, domy na půli cesty), ambulantní služby (denní centra) a terénní služby (streetwork). Ministerstvo práce a sociálních věcí podporuje projekty NNO s celkovou lůžkovou kapacitou 4975 míst. Kromě toho existuje několik stovek míst, které zřídily a financují kraje nebo města.⁵

Při sčítání bezdomovců v Praze v únoru 2004 dosáhl celkový počet bezdomovců zaznamenaný v průběhu sčítání 3096 osob⁶, z toho 2662 mužů (86 %) a 434 žen (14 %). V lůžkových zařízeních bylo 719 (23 %), v denních centrech 411 (13,5 %), v dalších institucích 98 (3 %), celkem pod střechou 1228 (39,5 %) bezdomovců. V tramvajích a metru bylo 323 (10,5 %) osob a na dalších veřejných místech v terénu 1545 (50 %) bezdomovců, celkem jinde než v domě 1868 (60,5 %) bezdomovců.⁷

³ Více: Hradecká, Hradecký: Bezdomovství – extrémní vyloučení.

⁴ Viz např. Zjevné bezdomovství v Praze, analýza a návrhy řešení problematiky pro zimní období.

⁵ Podrobněji: Hradecký: Národní zpráva o bezdomovství 2005.

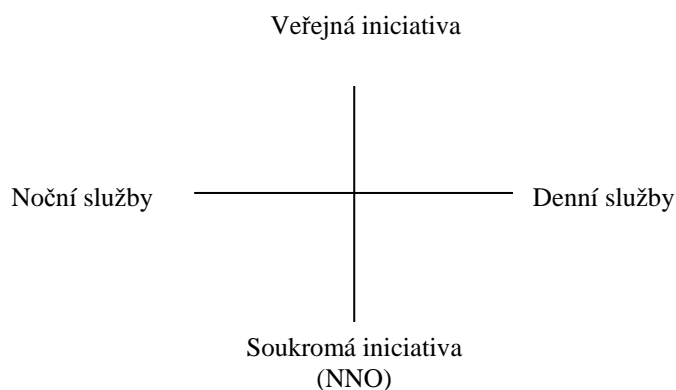
⁶ Číselný údaj 3096 nepředstavuje počet bezdomovců v Praze, ale počet osob, které byly v průběhu dvou hodin sčítání identifikovány jako bezdomovci. Lze předpokládat, že se sčítací komisaři se všemi bezdomovci nesetkali, celkový počet je vyšší.

⁷ Podrobněji: Sčítání bezdomovců Praha 2004, zpráva o projektu a Myšáková: Sčítání bezdomovců Praha 2004, postup zpracování výsledků.

Metodologie

Výběr zdroje informací

První otázkou bylo rozhodnout o zdrojích informací: Podle dohody má být zdroj ze dvou protilehlých kvadrantů na osách veřejné × soukromé (NNO) služby a denní × noční služby.

Pro objektivní vykreslení bylo vhodné provést volbu dvou lokalit odlišných svým charakterem i příležitostmi pro přežití bezdomovců. Pro výběr lokalit bylo rozhodující zvolit dvě místa, kde je více bezdomovců spících venku, kde jsou rozvinuté sociální služby, hlavně ubytovací. Současně se měla obě místa od sebe navzájem odlišovat ve více charakteristikách. Byla vybrána dvě odlišná města:

- Praha je hlavní město s 1,2 mil. obyvatel, s nejnižší nezaměstnaností v ČR ve výši 3,9 %⁸, město s dynamickým růstem, které je jediným regionem NUTS 2 v nových členských státech s HDP převyšujícím 60 % průměru EU.
- Havířov je město na severovýchodě ČR v aglomeraci Ostravy (celkem cca 600 tis. obyvatel), v oblasti útlumu těžby uhlí a ocelářského průmyslu, město samo je sídlištěm s 86 tisíci obyvatel bez významné pracovní příležitosti, nezaměstnanost v regionu je nejvyšší v ČR ve výši 14,2 %⁹, obyvatelé dojíždějí za prací do blízkých průmyslových center v okolí, hlavně do Ostravy.

Z pohledu časového rozlišení služby a sběru informací byla zvolena noční služba v Havířově a denní služba v Praze. Jako zdroj informací byli vybráni poskytovatelé sociálních služeb. Rozhodování pro Havířov bylo snadné, Armáda spásy (NNO) poskytuje služby azylového domu, noclehárny a streetwork. V Praze nebylo rozhodování jednoznačné. Naděje poskytuje denní služby a streetwork po několik let, má statistické údaje za deset let, je to však opět NNO. Poradna pro osoby bez přístřeší v Praze je veřejnosprávním zařízením s menším provozem, zjištěné údaje jsou od osob, které spí venku, ale vyhledávají pomoc poradny. Po zvážení různých eventualit zvoleno zpracování údajů:

- Armáda spásy, noclehárna a streetwork azylového domu v Havířově (NNO): anketa v dubnu 2005 a výstupy z let 2002-2004,

⁸ Zdroj: Český statistický úřad, údaje za 4. čtvrtletí 2004, in: Hospodářské noviny 23.5.2005.

⁹ Zdroj: Český statistický úřad, údaje za 4. čtvrtletí 2004, in: Hospodářské noviny 23.5.2005.

- Naděje, denní centrum v centru Prahy a streetwork na území města (NNO): anketa v dubnu 2005 a časová řada statistických údajů za streetwork od roku 1999 s návazností na denní centrum a noclehárny,
- Poradna pro osoby bez přístřeší v Praze (veřejnosprávní zařízení): anketa v dubnu 2005 a statistické údaje veřejnosprávního zařízení,
- Pro doplnění byly použity výsledky sčítání bezdomovců v Praze v roce 2004, kdy bylo zaznamenáno 3096 osob identifikovaných během dvou večerních hodin jako bezdomovci, ale počet lůžek v sociálních službách ve městě byl jen 719.¹⁰

Sběr informací

Pro sběr aktuálních informací byl vytvořen jednoduchý dotazník, který vyplnili pracovníci sociálních služeb pracující s bezdomovci. Dotazník měl dvě části, každá z nich čtyři otázky.

Dotazník

Kdo jsou:

1. počet osob (rough sleepers), se kterými se poskytovatel setkal
2. celkový počet ve městě (podle odhadu poskytovatele)
3. počet mužů podle věku: mladý (do 25 let) - střední věk (25-60 let) - starší (nad 60 let)
4. počet žen podle věku: mladá (do 25 let) - střední věk (25-60 let) - starší (nad 60 let)

Proč jsou:

1. příčina proč se stal bezdomovcem
2. jak subjektivně vnímá odpovědnost: kdo za to podle něho (podle ní) může
3. důvod proč nepřijímá (nebo přijímá jen někdy) sociální služby
4. jak vnímá svou budoucnost

Smysl dotazníku a způsob zpracování byl konzultován s pracovníky, kteří jej měli vyplnit. Tito pracovníci provedli cílené rozhovory s bezdomovci vyplnili dotazníky. Následovala konzultace nad získanými údaji a upřesněny nejasnosti. Odpovědi byla vyhodnoceny a doplněny komentářem s využitím statistických údajů z dřívějších let.¹¹

Odpovědi od bezdomovců byly získány dvojitým způsobem. Vedoucí poradny pro bezdomovce v Praze osobně pokládal otázky bezdomovcům, kteří poradnu navštívili, vysvětlil jim smysl dotazování a anonymně zaznamenal jejich odpovědi. Streetwork Naděje v Praze a vedoucí azylového domu v Havířově také vysvětlili smysl dotazování, ale získali autentické písemné odpovědi na čtyři otázky napsané velkým písmem:

*Prosím o anonymní odpověď na několik otázek:
 Proč jste se stal bezdomovcem? Jaká je toho příčina?
 Kdo za to podle vás nese odpovědnost? Kdo za to může?
 Proč nehledáte ubytování v azylovém domě nebo noclehárně?
 Jak si představujete svou budoucnost?
 Děkuji*

¹⁰ Výsledky: Sčítání bezdomovců Praha 2004, zpráva o projektu.

¹¹ Barták, Miroslav (2004) Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.

Přehled zjištěných údajů

Kdo jsou lidé spící venku

Havířov

- Celkový počet osob spících venku
1000-1200 osob odhaduje podle vlastní analýzy poskytovatel v regionu Ostravska a Karvinska
cca 300 osob podle sčítání bezdomovců ve městě Ostravě
280 osob podle projektu vyhledávání TB ve městech Ostravě, Karviné a Havířově
- Struktura podle pohlaví a věku u 280 osob podle projektu vyhledávání TB je následující:
93 % muži, 7 % ženy
14 % mladí do 30 let, 79 % ve středním věku 30-60 let, 7 % nad 60 let

Praha, poradna

- Celkový počet osob spících venku
4000-5000 osob na území Prahy, odhad podle poradny
- Struktura podle pohlaví a věku u 2340 osob, které poradnu navštívily v roce 2004:
83 % muži, 17 % ženy
9 % mladí do 25 let, 90 % ve středním věku 25-60 let, 1 % nad 60 let

Praha, denní centrum a streetwork

- Celkový počet osob spících venku
3000-5000 osob na území Prahy
- Struktura podle pohlaví a věku u 51 osob, které byly ochotny odpovídat na otázky v květnu 2005:
84 % muži, 16 % ženy
8 % mladí do 25 let, 78 % ve středním věku 25-60 let, 14 % nad 60 let
- Struktura podle věku u 3 783 osob poprvé oslovených ve streetworku od roku 2001 do roku 2004 (zjišťována jen kategorie do 25 let, nezaznamenáváno pohlaví):
17 % mladí do 25 let, 83 % nad 25 let

Praha, výsledky sčítání bezdomovců v únoru 2004

- Celkový počet osob sečtených venku a ve vozích MHD
1 868 osob, z toho v terénu 1 545 osob, v tramvajích a metru bylo 323 osob
- Struktura podle věku a pohlaví z pozorování:
86 % muži, 14 % ženy
15 % mladí do 25 let, 76 % ve středním věku 25-60 let, 9 % nad 60 let

Příklad: Muž, nar. 1940, svobodný. Nikdy nikde nebydlel. Za války prožil dětství v sirotčinci, později v dětském domově. Pak byl na vojně a od té doby až do r. 1990 po podnikových ubytovnách. Po zrušení jeho poslední ubytovny ztratil i práci a stal se bezdomovcem. Dbá na sebe, chodí čistý a upravený. Vždy několik měsíců někde vydrží a pak se znovu vrací do azylového domu.

Proč spí venku

Při zjišťování příčin byly položeny čtyři otázky, na které dotazovaní odpovídali spontánně a volně, neměli žádné předepsané odpovědi.

Havířov

Odpovědi na otázky jsou z dubna 2005. Poskytovatel dal 30 osobám ve streetworku k anonymní písemné odpovědi malý dotazník se čtyřmi jednoduchými otázkami. Odpovědi jsou zde:

- Subjektivně vnímaná příčina, proč se stal bezdomovcem
 - 33 % problémy v rodině, v partnerských vztazích, ve vztazích s rodiči
 - 24 % návrat z výkonu trestu
 - 16 % ztráta zaměstnání
 - 13 % problém s alkoholem
 - 11 % zdravotní stav, nemoc, zdravotní postižení
 - 3 % jiná příčina a nezjištěno
- Subjektivně vnímaná odpovědnost za stav bezdomovství
 - 39 % vlastní odpovědnost „já sám“
 - 23 % rodina, matka, otec
 - 15 % manželka, družka
 - 12 % společnost, veřejná správa, okolí
 - 11 % jiná odpověď, neví, bez odpovědi
- Proč nepřijímá služby ubytování pro bezdomovce
 - 22 % ubytování je drahé, nákladné
 - 11 % byl ubytovaný, ale ukončili mu smlouvu
 - 8 % nechce bydlet ve společném zařízení
 - 4 % „mám jiné povinnosti“
 - 3 % „ponižovali mne tam“
 - 52 % „nevím“
- Co očekává od budoucnosti
 - 37 % zlepšení vlastní situace
 - 34 % nalezení bydlení a práce
 - 10 % nalezení nebo obnovení rodinného zázemí
 - 3 % zlepšení zdravotního stavu
 - 3 % důchod
 - 13 % nic nebo neví, co může očekávat

Praha, poradna

Odpovědi na otázky byly získány při osobním rozhovoru dotazovaných s vedoucím poradny, který odpovědi anonymně zaznamenával. Z celkového počtu 100 dotázaných osob jsou zaznamenány odpovědi:

- Subjektivně vnímaná příčina, proč se stal bezdomovcem
 - 47 % vztahové problémy v rodině, v partnerství, rozvod, útěk z domova

26 % ztráta bydlení (neplacení nájemného), zaměstnání, žaloba o vyklizení bytu
19 % odchod z instituce (14 % z vězení, 4 % z dětského domova, 1 % po hospitalizaci)
5 % duševní onemocnění
2 % rezignace jako omluva
1 % spiknutí proti němu

- Subjektivně vnímaná odpovědnost za stav bezdomovství
32 % společnost
22 % rodina
14 % osud
11 % vlastní odpovědnost „já sám“
21 % ostatní důvody
- Proč nepřijímá služby ubytování pro bezdomovce
86 % špatné zkušenosti se zaměstnanci v organizacích
12 % špatné zkušenosti s jinými klienty v organizacích
2 % cítí se soběstačný
- Co očekává od budoucnosti
81 % má optimistické očekávání na zlepšení situace
16 % má pesimistické očekávání
3 % neví, co může očekávat

Praha, streetwork

Pracovníci streetworku požádali 70 až 80 lidí žijících na ulici, ochotných odpovídat bylo 43 mužů a 8 žen. Ze 43 mužů bylo 8 ze Slovenska, žijících dlouhodobě v České republice, většinou bez dokladů. Součet u některých otázek je vyšší než 100 %, někteří uvádějí víc důvodů:

- Subjektivně vnímaná příčina, proč se stal bezdomovcem
43 % problémy v rodině, v partnerských vztazích, ve vztazích s rodiči, úmrtí
19 % ztráta zaměstnání, dluhy, bankrot, neschopnost platit nájemné
14 % jiná ztráta bytu (neshody s majitelem, po povodni, matka pronajala byt)
8 % opustil dětský domov
6 % nemoc, úraz
6 % po návratu z vězení
4 % jiný důvod (útěk před zákonem, „baví mě to“)
- Subjektivně vnímaná odpovědnost za stav bezdomovství
60 % vlastní odpovědnost „já sám“
18 % společnost, stát, zákony, vláda
16 % rodina
10 % majitel domu, zaměstnavatel
4 % alkohol
- Proč nepřijímá služby ubytování pro bezdomovce
29 % nepotřebuji to, na ulici je to lepší, jsem zvyklý, dovedu se postarat
19 % kvůli jiným klientům, kvůli soukromí
18 % finanční důvody (stojí to peníze)

12 % vadí mi pravidla (spát, pít kdy chci), připomíná to kriminál
10 % hygiena (bojím se, abych něco nedostal-plísň, blechy,svrab)
8 % vadí mi jednání pracovníků
10 % jiný důvod (Slovák, skončilo mi ubytování), bez odpovědi

- Co očekává od budoucnosti

39 % přání bydlet, mít práci a mít se dobře
35 % nevím, nemám představu, rezignace, bez perspektivy
6 % nalezení nebo obnovení rodinných vztahů
6 % čekám na důchod
6 % přání cestovat
2 % čeká mě výkon trestu
8 % jiná odpověď (hlavně přežít, modlím se, zemřít v přírodě) nebo bez odpovědi

Diskuse výsledků

- Nejčastěji subjektivně vnímanou příčinou vzniku bezdomovství, kterou udává 33-47 % dotázaných, jsou problémy vztahové, zejména rozvod, útoky z domova, neschopnost řešit narušené manželské nebo partnerské vztahy. Další příčinou je ztráta bytu, ztráta zaměstnání, zadluženost, kterou udává 16-33 % bezdomovců, po návratu z vězení zůstalo na ulici 6-24 % dotázaných osob. Významný je rozdíl mezi Prahou a Havířovem, kdy v Praze převládá ztráta bytu a zaměstnání, v Havířově návrat z vězení. Obě příčiny (na jedné straně ztráta zaměstnání a bydlení, na druhé straně návrat z vězení) se doplňují tak, že součet obou typů příčin v Praze a v Havířově je okolo 40 %. Častý je souběh více příčin, zejména v kombinaci se zdravotními problémy, duševními nemocemi, úrazy.
- Výrazné rozdíly jsou v hodnocení odpovědnosti za vlastní stav bezdomovství. Sebe obviňuje 11-60 % dotázaných, rodinu 16-38 % a jiné lidi, společnost, zákony nebo úřady 12-32 % bezdomovců. K vysvětlení rozdílů by bylo potřeba udělat podrobnější výzkum.
- Mezi důvody, proč dotázaný nevyužívá sociální služby, jsou ještě větší rozdíly. V poradně, na kterou přímo nenavazuje žádná ubytovna, odpovídá 86 % osob, že mají špatnou zkušenost s personálem, zatímco ve streetworku jen 3-8 % dotázaných. Naproti tomu pro 18-22 % respondentů streetworku je ubytování drahé, ale tento důvod neuvádí nikdo v poradně. Pro 8-16 % je nepřijatelný domácí řád v ubytovnách. Polovina dotázaných osob spících venku v Havířově odpověděla, že neví, proč nevyužívají sociálních služeb, v Praze jen jeden člověk na tuto otázku neuměl odpovědět.
- Převážně pozitivní očekávání od budoucnosti má většina 81-87 % všech dotázaných, zhoršení situace očekává nebo rezignaci podléhá 8-16 % dotázaných.
- Výrazně se liší odpovědi na otázku *Proč nepřijímá služby ubytování pro bezdomovce* v zařízení veřejnosprávním a NNO. Špatné zkušenosti v organizacích poskytujících ubytování uvádí 86 % respondentů v poradně, ale jen 8 % ve streetworku v Praze a 3 % v Havířově. Tato diskrepance by si vyžadovala další samostatný výzkum.

Dodatek

Proč někteří lidé nevyhledávají sociální služby¹²

- Lidé, kteří na ulici žijí krátce, často nechtějí využívat služeb azylových domů, protože dokud jsou schopni být bez této pomoci, dává jim to pocit, že ještě neklesli tak hluboko, že ještě stále se dokáží o sebe postarat sami a nepotřebují se nikde doprošovat pomoci. To jim pomáhá zachovat si důstojnost a být zaměřeni spíše na budoucnost. Na druhou stranu je tato situace vytlačuje k vyloučení.
- Někteří z těch, kteří na ulici žijí déle, většinou už svou vlastní zkušenost s azylovým ubytováním mají. Důvody, proč toto ubytování nevyhledávají či odmítají, jsou obecně různé. Mnozí mají odpor k institucím, mnozí dávají přednost soukromí a svobodě před pevným řádem a společným, hromadným ubytováním.
- Někteří mají neopodstatněný strach vycházející z pomluv a fám o špatných hygienických podmínkách na ubytovnách.
- Jiní jsou natolik závislí na alkoholu či drogách, že jsou neustále pod vlivem těchto drog a nejsou schopni dodržet i velmi volný řád ubytoven. Nejsou schopni bydlet s jinými lidmi.
- Někteří si pořizují zvířata, hlavně psy, kvůli ochraně a kvůli vztahu a naplnění citových potřeb.
- Pokud na ulici spolu žijí muž a žena, ať už manželé nebo druh a družka, azylová zařízení jim většinou neposkytují možnost společného ubytování. Je pro ně přijatelnější být spolu a přespávat kdekoli venku.
- Důvodem, proč někteří lidé nevyhledávají pomoc charitativních organizací, může být i krivda, která se jim tam stala, nebo osobní antipatie s pracovníky.

Kde lidé přespávají

- V nočních klubech, v nonstop podnikách, v nočních tramvajích, v opuštěných vagónech, opuštěných budovách, na zastávkách, pod mosty, na navigaci, v přírodě pod různými převisy, v křoví, v provizorních přístřešcích, na lavičkách v parku, ve sklepech a na půdách, v teplovodních kanálech, na veřejných záchodcích.

Kdo jsou

- Často jsou to lidé opuštění, bez vztahů, bez zázemí, bez sebevědomí a důstojnosti, bez naděje, bez smyslu života, lidé zahořklí, zranění, psychicky nemocní, handicapovaní, neschopní se přizpůsobit společnosti, někdy dobrodruzi, tuláci, nedospělí, nezralí, nešťastní, jindy ztroskotanci, vydědění, sirotci, vdovy.
- Mnozí jsou lidé jako kdokoli, lidé, kteří nezvládli nějakou životní situaci a vzdali se pod tíhou okolností.

¹² Zkušenosti Pavly a Zbyňka Klingerových, steetworkerů v Praze.

Jak vnímají budoucnost

- Mnozí si nalhávají, že v budoucnu budou něco dělat, něco se změnit, něco dobrého na ně čeká, aniž by se oni o to nějak snažili, nebo něco pro to dělali, aniž by se vážně rozhodli a pracovali na změně.
- Jiní rezignovali a vědí, že s každým novým dnem na ulici se propadají hlouběji a mají více a více bolestných zkušeností a zážitků a jsou více a více rozbití.
- Jen malé procento z těch, kteří přespávají nebo žijí na ulici chtějí skutečně změnit svůj život.

Zima je postrachem bezdomovců. Nedostatek ubytovacích míst se projevuje v plné síle. Také denní centra, jako toto v Praze u hlavního nádraží, bývají vyhledávána jako noční útulek. Foto Petr Ševčík.

Závěr

Výsledky výzkumu dávají základní odpověď na otázku kdo jsou lidé, kteří nocují venku. Jsou jimi převážně lidé ve středním věku 25-60 let, mezi všemi je tento podíl asi 80 %, věková kategorie mladších a starších přibližně po 10 %. Z hlediska pohlaví je asi 85 % mužů a 15 % žen.

Na druhou otázku, proč venku nocují, nejsou odpovědi tak jednoznačné. Překvapující je mýtus o špatné hygieně ve společném ubytování, který mezi některými bezdomovci přežívá. O tom, že se nezakládá na pravdě, svědčí zkušenosti z inspekcí kvality, že azylové domy zavádějí standardy kvality sociálních služeb včetně hygienických pravidel.

Výsledky výzkumu však zpochybňují jiný mýtus, šířený sdělovacími prostředky. Na otázky novinářů bezdomovci často odpovídají, že jim tento stav vyhovuje. Mezi všemi respondenty však odpověděl pouze jeden, že je s tímto způsobem života spokojený. Sociální pracovníci ve službách prvního kontaktu potvrzují tezi, že se první odpovědi liší od toho, co bezdomovec sdělí později, až získá k sociálnímu pracovníkovi důvěru.

Přehled související literatury

Barták, Miroslav (2004) *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty I.*, Kostelec nad Černými lesy, IZPE 2004, ISSN 1213-8096.

Hradecká, Vlastimila – Hradecký, Ilja (1996) *Bezdomovství – extrémní vyloučení*, Praha: Naděje

Hradecký, Ilja (2004) *Jak spočítat bezdomovce*, Brno: Sociální práce 2004/4

Meert, Henk (editor) (2003) *The changing profiles of homeless people: Macro social context and recent trends*, Bruxelles: FEANTSA

Meert, Henk (editor) (2004) *The changing profiles of homeless people: Homelessness in the Written Press: a Discourse Analysis*, Bruxelles: FEANTSA

Myšáková, Mária. (2004) *Sčítání bezdomovců Praha 2004, postup zpracování výsledků*, Praha: VÚPSV

Národní akční plán sociálního začleňování 2004-2006 (2005), Praha: MPSV

Sčítání bezdomovců Praha 2004, zpráva o projektu, (2004) Praha: Arcidiecézní charita, Armáda spásy, MCSSP, Naděje

Zjevné bezdomovství v Praze, analýza a návrhy řešení problematiky pro zimní období, (2003) Praha: MCSSP

Hospodářské noviny 23.5.2005

Interní statistické údaje poskytovatelů sociálních služeb v Praze a Havířově

